

Film

Saltimbancii

Vaali ce frumos! Iți vine să exclami de multe ori în timpul acestui film, întocmai ca burghezele acelea de pe ecran, spectacolul la circ, cetățenii noului veac XX. Filmul se petrece la 1900, cu atmosferă, cu străzi și lămpi cu gaz, cu negustori e-vrei într-un Iași pitoresc, cu saltimbanci și confeti, cu fete care fug noaptea cu băieți în biserici de cununie, cu betivi și nebuni, cu lacrimi de clovni și lacrimi adevărate, cu trenuri și blănuși și prinți în Sankt Petersburg, cu urși și elefanți și trapezi și triplu salt mortal, cu fete cu picioare lungi și muzică de epocă, cu liceeni și liceene și privirile acelea de demult dintre ei, romantice și romanticoase, cu băceni care vind pe datorie gaz și vin și orez, cu proști și bătărani, cu precupeți și dans și incendii, tot de epocă, cu morți și pompieri și tulumbe, cu taverne și ghitare, cu cai albi cu scena aceea când cei din familia de saltimbanci s-au strins cu toții în jurul copăii în care a intrat Fram, ursul polar. Fram în norvegiană înseamnă înainte, însă Fram nu știe, adică ursul nu e norvegian, e sovietic, de-acum, dar se joacă ca atunci, ca atunci când — ca la 1900? — urși albi se joacă întotdeauna la fel, adică după ce ies din baie se scutură și o improașcă pe Carmen Galin cu apă, zăpăcita aceea de trapezistă care a creat un rol nemuritor pentru generațiile viitoare de copii, precum Cezar Petrescu cu Fram al lui din care s-a inspirat Vasilica Istrate, scenarista, în redactarea acestui scenariu care beneficiază de simplitatea lucrurilor mari și durabile, cum sint basmele. Fram lese din baie deci și stropește și Carmen Galin ride și Octavian Cotescu în acest rol scris până anume pentru scilicite sale de geniu și ride și băiatul acela cam linear până atunci, Adrian Vilcu dar care în final se ridică la nivelul celor doi mari din familia sa, și Carmen Galin dansează și se maimuțărește, îl învață pe fratele ei arta de a-l face pe alții să ridă, cea mai serioasă artă din lume. Da, da, lumea de la 1900 dispăre, lumea lume, lumea eternă și îi ia locul, lumea marilor întrebări a întrebărilor fundamentale, fiindcă filmul acesta care te face să exclami mereu *Vaali, ce frumos!* cu cai și urși și confeti și trăsuri și elefanți și trompete și taverne și proști și gaz și clovni și liceeni și liceene și băceni e-vrei și mucava și incendii, da, da filmul acesta de un profesionalism perfect, Elisabeta Bostan, regizoarea, ne păcătește mereu cînd zice că face filme pentru copii, filmul acesta al regizoarei Elisabeta Bostan se implică în multe din întrebările care de circa 6789 de ani, ca să mai și glumim puțin, frământă marile capete, capete de filozofi și eștiști și gânditori și prin răspunsul simplu tot de-acum 6789 de ani, prin arta de a-l stăpîni și a-l transmite, filmul acesta este poate cel mai contemporan dintre filmele contemporane sigur, arta nu trebuie să-și propună decât să fie adevărată, mesajul se implică, rezultă, crește, se însinuează în noi din adevărul artei în afara artei orice adevăr rămîne literă moartă. Așa, să te doară, durerea s-a născut cu oamenii, îl strigă Octavian Cotescu fiului său din film, din durere vei prefăce disprețul oamenilor în dragostea lor, suferă pentru asta, adică nu te minți pe tine însuși, prăbușească-se universul și infinitul, tăria suferinței, adevărul din tine este mai puternic, ridă prostii, bucură-se ei de exteriorul înșelător, ei nu vor avea niciodată bunul suprem, tăria de a se bucura, de a dansa și de a ride cînd nimeni nu se mai bucură, nu mai dansează și nu mai ride și Carmen Galin dansează, dansul acela n-a mai existat pe ecrane și nu va mai exista la fel, poate Zorba și mi se face dor de un cuplu Carmen Galin și Anthony Quinn. N-ar strica să medităm mai îndelung la semnificațiile acestui film în teritoriul răspunderii artei, al posibilităților ei, al instrumentelor ei, al recepționării ei, dar parcă iarăși am devenit gravi, sacrilegiu de nelertat în preajma acestui film care demonstrează că de fapt grave nu sînt problemele, nici vorbele, gray e risul, profundă e grația. Și atunci cînd ursul bagă botul în trompetă sau cînd reușește să prindă biberonul acela imens și nu-i mai dă drumul și cînd băcăneasa sau băcănița zice că a mai văzut ea artiști dar nu așa și pe urmă Octavian Cotescu ride cu risul lui, da, da...

Scenariul: Vasilica Istrate Regia: Elisabeta Bostan. Casa cincl. În distribuție: Octavian Cotescu, Carmen Galin, Adrian Vilcu, Gina Patrîchi, Violeta Andrei, Dem Rădulescu, George Mihăiță, Aurel Giurumla, Mihaela Juvara, Aurel Iosefîni, Alexandru Repan, Tiberiu Antal, Mitică Popescu, Geo Săzeșcu, Cristian Popescu, Rudi Rosenfeld și Victor Moldovan.

NICOLAE CRISTACHE

Spectacole ● Arte

UN PICTOR DE ARMONII: LIVIU SUHAR. Pictura ieșeanului Liviu Suhar (Galeriile de artă ale municipiului) ar putea fi cea mai bună ocazie pentru dis-cuția unei întregi direcții din arta plastică a generațiilor medii, îndeosebi, și anume direcția ori, mai corect spus, preocuparea folclorizantă. E vorba de un tip de imagine fantast și feerie, evocînd parca teatrul popular arhaic și unele obiceiuri, dar un teatru și niste obiceiuri care, la drept vorbind, n-au fost nicicînd ca-n aceste pinze, intrucît altul le-a fost felul și alte rosturile. S-a petrecut, de fapt, un lucru pe cît de interesant, pe atît de bizar: o seamă de pictori au inventat motivul, inspirîndu-se destul de vag din arta populară. Pe urmă, magazinele Fondului Plastic l-au distribuit într-o sumedenie de variante, situație care l-a asigurat, dacă nu prestigiu, măcar o justificare teoretică și un statut. Prea multă lume pare să știe, nu-i așa?, ce-i cu teatrul obiceiurilor și cu fantastul din folclor ca să te îndoiești de autenticitatea inspirației. În sfîrșit, existînd un fond de picturi și un gust al publicului întru aceasta, citiva creatori de reală dotare au izbutit să rupă cercul vicios și să dea pînă la limită artisticului. Unul dintre ei este Liviu Suhar. Motivele artei lui sînt încă dintr-un supranaturalul popular și dau satisfacție amatorilor de mistere vechi, dar ce interesează în principal în pinzele sale este arta picturii. Punerea în scenă are firese pentru că arta lui Liviu Suhar e plină de firese, deși cu multă originalitate. Să fii original și să fii, totodată, accesibil, iată o contradicție! În realitate, contradicția nu este și nu poate să fie de fond — în cazul picturii de sevalet, a ceea ce numim „ulei pe pinză” — fiindcă în pictura de sevalet s-a îndrăznit aproape totul. Prea original n-are cum să fie nimeni, cită vreme felul picturii de citeva decenii bune a fost, cu precădere, nouitatea: a gândirii, a formulei. Soluția, prin urmare, rămîne tot cea stîtută: lucrul de profunzime.

Dacă e, într-adevăr, ceva neliniștit în tablourile ieșeanului, ceva-ul nu privește tema, povestirea cu himere dănuind sacru, cu măști și carnavaluri. Dramul acela prețios de nelinișt vine din măiestrie, din știința culorii, a compoziției, din tot ce se învață, la urma urmel, dar care ajunge artă doar la citiva. Liviu Suhar construiește armonii. Artă lui este de răs-făcut tactil și vizual. E o pictură „în ducelele stil elasic” cum spune poetul. Originalitatea vine tocmai din străduința artistului de a face pictură ca toată lumea. El vrea să fie — aș îndrăzni să afirm — un contemporan foarte respectuos cu elasicii și tot ce-i reușește este să fie un original. Dealtfel, Liviu Suhar este și ajutat de mare parte din pictura momentului. Pus în preajma altor opere crispată, căsnind să-și găsească o cauză normalul imaginea cu o cauză clar formulată, poate să pară un euraj. Să ne înțelegem: ce șocăm calitate artistică la Liviu Suhar nu-i doar chestiune de context. Contextul, la urma urmel, ajută numai ce poate fi ajutat. Liviu Suhar este de la an la an mai sigur pe mijloace, mai echilibrat, privelistic și portretele sale au o muzică și o candoare ce le acreditează în memoria oricărui om ce umblă la cauza lucrurilor.

La Iași profesează citiva pictori de primă mînă al artei noastre și Liviu Suhar e dintre ei.

TUDOR OCTAVIAN

POEZIE și CİNTEC. Fără îndoială, Emil Gavriș, artistul cu o fină sensibilitate și cu o voce de aur (pe care l-am reauzit recent la radio, în cadrul unei frumoase emisiuni), a făcut enorm de mult pentru cunoașterea poeziei românești, de la virfurile ei cele mai înalte: Alecsandri, Eminescu, O. Goga, G. Bacovia, la poezi mai modeste, dar foarte populare prin poezia care a putut ușor deveni romântă, precum aceea a lui A. Vlahuță, Veronica Micle, Cincinat Pavelescu, Gh. Topirceanu, Maria Cunțan, V. Eftimiu, Otilia Cazimir, Al. O. Teodorescu, M. Codreanu, și pînă la scriitorii contemporani de mai mare sau mai stînsă reputație. Prin simplitatea formei și muzicalitatea intrinsecă a versurilor, prin căldura și duioșia sentimentelor exprimate, prin fiorul lor erotic, textele poetice alese de Emil Gavriș sînt dintre cele mai potrivite pentru o specie muzicală care vine încă din evul mediu spaniol, avînd o linie melodică foarte expresivă, cu un acompaniament simplu, menit mai mult să sublinieze sensurile poetice din textul literar. În poeziile autorilor citați, mocnea, încă de la apariția lor pe lume, cîntecul său, mai exact, ele stăteau într-un invizibil, dar lesne sesizabil, leagăn al cîntecului pentru o sensibilitate artistică atît de autentică precum aceea a mestriului Emil Gavriș.

Ceea ce a realizat cu atîta dăruire și talent Emil Gavriș face ca poezia românească să fie mereu prezentă în sufletele noastre în ceasurile în care stropim bucurii și amărăciuni, visuri și nostalgii, sentimente adînci și gânduri înalte, îndoiele și avînturi, cu un pahar de vin de pe la noi.

Dacă odată Făt-Frumos s-a născut din lacrimă, Emil Gavriș pare a se fi născut din cîntec și pentru cîntec.

ION DODU BALAN

Caii

vor veni caii în grabă
paseri mireasa și poezii de treabă
apoi ne vom iubi vom fi cumînți și dragi
ca roua în păduri de frasină și fragi
și va veni iarna peste crînguri
stele-or inflori-ntr-un ramuri de singer
și n-om mai fi atît de singuri
iubită mai frumoasă ca un nechezat
de inger

DAN DAVID

Heraldică

Cine ții-a spus tie că mi-e frig,
biet menestrel, osîndit la tăcere?

Cine ții-a spus tie că mi-e noapte
în acest înghețat luminis de durere?

Si cine ții-a spus că mi-e teamă să cale
acolo unde umbra ta s-a asternut
vrecodată?

Că plutesc pe tristețe ca pe-un catafale,
rînîtă, plînsă și descoronată?

Adevărat, mi-e noapte și mi-e frig
cum stau desulțat-n cimput de zăpadă,
îngheț în nemiscare și nu pot să te strig.

Devin doar semn. De dragoste. De pradă.

GABRIELA HUREZEAN

Litera A

Vae victis, strigă învingătorul, vae victis,
învinșii și nimeni
nu consemnează nici un război,
stă lumea așezată pe o celulă bolnavă,
mai tulbură echilibrul
solstiului de vară o vacă bălțată,
mai paste amintirile copilăriei;
ubi sunt gloria mundi, ubi
Xerxes, ubi, învățătoarea dă
extemporal la litera A
furtunile bintuie mările.
în mijlocul cosmogoniei Kant-Laplace
din nou și din nou învățătoarea
dă extemporal la litera A.

NICOLAE DOROBANȚU

Poteca

Poteca
pe albul nesfîrșit al zăpezii
ducînd spre o cabină bine încălzită
unde așteaptă o fată ce-și pune
costumul de ski.

Căutînd urma lupului
pentru spectacol
dar ocolînd vizuina.

În mers
legi prietenii
și spui tot ce poate să suporte
zăpada.

Știînd
că ceea ce ții ascuns
în sufletul încăpător
te va țintui
obosit
sub avalanșă.

OLIMPIU NUȘFLEAN

Tocmai apasam pe trăgaci

străzile erau acoperite de zăpadă
ei purta sapcă
ei niciodată nu-i plăcea să-l vadă
nebarberit

iși făcuseră un obicei să bătucească
zăpada în jurul lor

nu asta era îngrijorător ci dimpotrivă
așteptau autobuzul
este adevărat că ora era cam nepotrivită
pentru a cînta

de aceea se și țineau de braț
însă nu pot să spun că nu i-am văzut
niciodată

sărutîndu-se
dar autobuzul nu mai venea și eu tocmai
apasam pe trăgaci

ADRIAN DEMA

CAP LIMPEDE

O statuie caută un oraș, un oraș caută o statuie

Fiind invitat să scriem, pentru acest număr al revistei, un reportaj pe care am fi vrut să-l scriem încă de anul trecut, dar pe care, din motive mai mult sau mai puțin obiective, încă n-am apucat să-l predăm tiparului, primul meu gând s-a îndreptat spre un subiect cu o tentă oarecum mai aparte.

Astfel, anul trecut, prin vară, intram pe boarta Combinatului Fondului Plastic, această veritabilă fabrică de frumos, și atenția mi-a fost atrasă de-o imensă statuie de bronz înfățișînd o femeie masivă și totuși suplă.

Frumos drapată, impunătoare, cu o pătrunzătoare privire ațintită spre orizont și avînd într-o mînă o flăcără, iar în cealaltă o cunună cu lauri, statuia omăgia, cu un calm și o forță greu de descris, în doar citeva cuvinte, o împlinire și o victorie pentru care autorul, Oscar Han, pentru a le numi, a săpat în soclul statuii un singur cuvînt, scris cu majuscule, TRIUMF.

Și pentru că de fiecare dată cînd văd o statuie cu un astfel de simbol mă gîndesc cît de bine i-ar sta ei într-un anume oras, oras drag inimii mele — și e cazul să recunoaștem că fiecare dintre noi avem un astfel de oras, drag și apropiat inimii noastre — ei bine, m-am gîndit, cît mai fi-resc cu putință, la Hune-

doara. Era un gînd oarecare, numai și numai al meu, aproape lipsit de importanță.

Ajuns, peste citeva minute, în atelierul cioplitorilor în piatră, despre care mai apoi am scris reportajul convenient, am uitat, desigur, că-n curtea combinatului admirasem acea statuie pe care, în imaginația mea, o si văzusem plasată într-un anume loc al Hunedoarei. După citeva ore, timp în care m-am insinuat, ca să zicem așa, în viața și gîndurile cioplitorilor în piatră, acești făuritori de eternitate, am urcat spre biroul inginerului-sef și din nou mi-a fost dat să zăresc, în curtea combinatului, statuia lui Oscar Han. Notîndu-mi alte citeva amănunte ce urmau să completeze reportajul despre cioplitorii în piatră, amănunte oferite de

inginerul-sef al combinatului, am tinut să-mi exprim admiratia față de acel TRIUMF. Ba, dacă bine îmi aduc aminte, l-am și întebat pe interlocutorul meu căruî oras îi va fi dăruită respectivă statuie. Aveam să aflui, spre surpriza mea, că TRIUMF-ul ar fi trebuit să fie montată într-una din pitefele noi ale Bucureștiului încă de-acum 8-10 ani, că locul i s-a schimbat mereu, că încă nu se știe precis dacă, pînă la urmă, va fi a Bucureștiului, care, pare-se, a cam renunțat la această idee, sau a altui oras, oras care încă n-a fost desemnat. „Dar, avea să-mi declare inginerul-sef, despre întreaga poveste a acestei statuii, puteți sta de vorbă cu sculptorul Constantin Lucaci”.

Peste citeva zile, din-

tr-un foarte scurt dialog cu sculptorul Constantin Lucaci, aveam să aflui că, într-adevăr, ceva nu e în regulă cu această statuie care trebuia să-și afle de multă vreme locul, fie în București, fie în oricare alt oras al țării. „Și acest oricare alt oras al țării, am replicat eu, n-ar putea fi chiar Hunedoara?”

Oarecum surprins de această întrebare și, în același timp, pronunere, cunoscutul sculptor m-a privit scurt și avea să-mi declare că, pentru un răspuns cît mai exact, ar trebui el însuși să se intereseze de adevărată situație a statuii, cu precădere asupra formelor ce-ar trebui făcute pentru a transfera statuia din București la Hunedoara. „Dar, a încheiat Constantin Lucaci, de ce tocmai la Hunedoara?”

Nu știu dacă i-am expus sculptorului Constantin Lucaci o întregă listă de argumente, dar, prin-treeze altele, sînt sigur că i-am amintit despre o situație ce mi se pare a fi nedreaptă: în timp ce multe alte orase ale țării, unele dintre ele cu o mai mică importanță economică, au, totuși, cite o statuie, Hunedoara, acesastă vază de oțel a țării, această unanim recunoscută „universitate” a siderurgiei românești, nu are, realmente, nici o statuie.

Cu alte cuvinte, în loc de încheiere, iată, TRIUMF-ul lui Oscar Han caută un oraș, iar Hunedoara, la rîndul ei, caută, de-atîta timp, o statuie.

Cine se-ncumetă să le faciliteze o întîlnire, (Victor Niță)